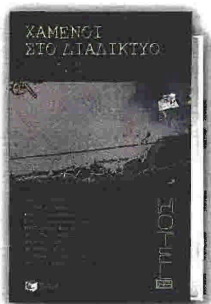

Με γυρισμένη πλάτη στην πραγματικότητα

Από τη **Λίνα Πανταλέων**

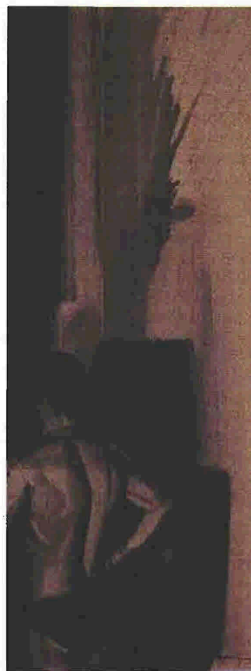
Χαμένοι στο διαδίκτυο
 επιμέλεια: Μισέλ Φαίς
 πρόλογος: Τίττικα Δημητρούλια
 εκδόσεις Πατάκη, σ. 360, 14,50 €

Χαμένοι, όχι τόσο στο διαδίκτυο όσο στη ζωή, εμφανίζονται οι ήρωες στα δέκα διηγήματα του ανά χειράς τόμου. Στο διαδίκτυο μπορούν να αποκαταστήσουν απώλειες κάθε λογής, ξαναβρίσκοντας εκεί ό,τι έχουν χάσει στον πραγματικό κόσμο, έστω και ψευδοθητικά. Εκεί τα πίζελ παρασιτούν τις ανεπαρκείς, τα κενά πληρούνται, ο εαυτός ρετουσάρεται, τα λάθη διαγράφονται, εν ολίγοις η ζωή απαλλάσσεται από περιττά βάρη. Επί της οθόνης του υπολογιστή όλες οι προοπτικές μοιάζουν, ως εκ θαύματος, και πάλι ανοιχτές, θαρρείς και τα δάχτυλα μιας ύπαρξης αρτιγενούς ψάσουν κάθε φορά το πληκτρολόγιο. Στα περισσότερα πενά το διαδίκτυο εξεικονίζεται σαν ένα απρόσβλητο καταφύγιο, μια αδιάρρηκτη θωράκιση ενάντια στο πραγματικό. Θωράκιση που συνίσταται κατά μέζονα λόγω στην πλαστοπροσώπια, στο μασκάρεμα του αληθινού προσώπου με βελκτικότερα, ευκατρία προσώπια. Οι θαμώνες του διαδικτύου, είτε συνομιλούν σε chat rooms είτε θριαμβεύουν σε εικονικές μάχες βιντεοπαιχνιδιών είτε αναρτούν κείμενα στα ιστολόγια τους είτε ακκίζονται στο facebook, δοκιμάζουν μεταμφιέσεις, προσμένοντας την ανταπόκριση αγνώστων, επίσης μασκοφόρων. Υποδύοιμοι δυνάμει «εγώ» ανόητοι σε ποικίλα ενδεχόμενα, ελπίζοντας στην υλοποίηση ακόμα και των πιο άπληστων επιθυμιών τους. Βέβαια, γνωρίζουν εκ των προτέρων πως κάθε νίκη της εικονικής τους ύπαρξης δεν είναι τίποτε περισσότερο από αυταπάτη. Από το άλλο μέρος, η ψευδαίσθηση κοινωνικότητας που προσφέρει το διαδίκτυο λειτουργεί σαν αντίβαρο σε μια καταθλιπτική μοναχικότητα. Στην

απαντοχή της κοινωνικοποίησης μπορεί να διαφανεί η ματαίωσή της στην πραγματική ζωή. Η διακαής ανάγκη μιας πλασματικής ζωής υποδηλώνει, στις περισσότερες τουλάχιστον περιπτώσεις, την απογοήτευση ή ακόμα και την απόγνωση για τις δυσπείτευκτες προκλήσεις της πραγματικότητας και τις αναπομπές ήττες στην επικράτεια της. Υπό αυτό το πρίσμα, η σύνδεση στο διαδίκτυο δεν είναι τίποτε άλλο από υπεκφυγή. Όπως πολύ διεισδυτικά σημειώνει η Τίττικα Δημητρούλια στον πρόλογο της, πολλοί συγγραφείς του τόμου, ιδίως εκείνοι των οποίων οι ήρωες κατατρίβονται σε ηλεκτρονικά παιχνίδια, προσλαμβάνουν το διαδίκτυο σαν έναν παράλληλο κόσμο, «που συναρπάζει με τον πραγματικό, την ώρα που τον αναίρει». Διότι τελικά αποδεικνύεται πως αυτό το ψηφιακό άστυλο, αυτό το «υποκατάστατο αβίωτης ζωής» σύμφωνα με τον εύστοχο χαρακτηρισμό της Δημητρούλια, είναι εξαιρετικά ευπρόσθιο από την πραγματικότητα. Και δεν είναι διόλου απίθανο το σβήσιμο του συνόρου μεταξύ των δύο κόσμων να εξωθήσει σε νοσηρές καταστάσεις, με σοβαρότερη την υποκειμενικοποίηση του πραγματικού και την εξομίωσή του με το φανταστικό. Οι εμμανείς περιηγήσεις στο διαδίκτυο (πρέπει μάλλον να εξαιρεθούν όσες στοιχέουν στην αναζήτηση πληροφοριών) ενέχουν πάντα τον κίνδυνο της παγίδευσης σε μια ψευδή βιοτική συνθήκη, η οποία όσο πιο αναγκαία γίνεται τόσο περισσότερο δυσχερής φαντάζει η αναμέτρηση με παντοειδείς διώκτες εκτός υπολογιστή. Σημειωτέον ότι ο καινοφανής ηρωϊσμός που γεννιέται οι παίκτες ηλεκτρονικών παιχνιδιών από την εξόπλωση ψηφιακών τεράτων, έρχεται σε ειρωνική αντίστιξη με την ηττοπάθειά τους απέναντι σε απτές αντιζηλιότητες. Αντιγράφω και πάλι από τον πρόλογο: «Η κοινωνικότητα του παιχνιδιού αντισταθμίζει την προϊούσα απομόνωση του παίκτη στην πραγματική ζωή και οι εικονικές ανταμιξίκες τον παρηγορούν για όλες τις αληθινές του αποτυχίες».

Τα διηγήματα που απαρτίζουν τη συλλογή προέκυψαν από διαγωνισμό με θέμα την πρόληψη του κυβερνοκώρου στη σημερινή εποχή. Δύο δόκιμοι πεζογράφοι, ο Χρήστος Χρυσόπουλος και η Ελιάνα Σουρμουζιάδου, συμμετείχαν στη συγκρότηση του τόμου, τόσο ως μέλη της κριτικής επιτροπής όσο και ως συγγραφείς. Στο διήγημά του «Προτιμώ να κουβεντιάσω με chatbots» ο Χρυσόπουλος επανέρχεται στην προβληματική που συνεχίζει τα τελευταία του βιβλία

ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΩΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

(«Το γλωσσικό κουτί», «Η λονδρέζικη μέρα της Λώρας Τζάκσον»), όπου διερευνά τα όρια της συγγραφικής δικαιωσσίας και τη δυνατότητα της γλώσσας να σημαίνει, εφεξάρχοντας εδώς ευρηματικά και, το σημαντικότερο, σε αμιγώς διαδίκτυακ διαλέκτο κατά πόσο ευσταθεί η τεχνητή νοημοσύνη. Η αλλόκοτη, αδιανόητη γλώσσα στην οποία εκφέρεται ο διάλογος (διηγημένος μέσα από λογισμικό αυτόματης μετάφρασης) ανάμεσα σε έναν άνθρωπο και τρία «Ρομπότ συνομιλίας» υπονομεύει εκ των έσω την ευφύια των τεχνητών γλωσσικών οντοτήτων του διαδικτύου. Ο Χρυσόπουλος μέσω του γλωσσικού του περιγμάματος θνέει παιγνιωδώς το ζήτημα της σύμβασης μεταξύ πομπού και δέκτη στο πλαίσιο μιας επικοινωνίας με προσυμφωνημένο κώδικα, τονίζοντας σε υποσημείωση του τη συναίνεση του στην εξαπάτηση του «bot». «Με ξεγελάει. Το γνωρίζω. Το αποδέχομαι. Και συνεχίζω να του μιλάω και με καταλαβαίνει. Αναρωτιέμαι τι είναι αυτό που κατανοεί από μένα». Ο δικηγόρος στο πεζό της Σουρμουζιάδου, με τον εύγλωττο τίτλο «Μέση ηλικία», προτίθεται να ανησυχίσει τις ενδεχόμενες απάτες των ψηφιακών συνομιλητών του, κατά προτίμηση γένους θηλυκού,

προκειμένου να ανακτήσει τον ενθουσιασμό του για τη ζωή. Ωστόσο, η περιφρόνηση που του προκαλούν «οι βιρτουόζοι του ποπτικού και του πληκτρολογίου», καθιστά αμφίβολη την εκπλήρωση της προσδοκίας του.

Το διήγημα του Θωδωρή Χιώτη, «Φανταστικό τοπίο 4.1 (Beta mix)», συγγενεύει με αυτό του Χρυσόπουλου ως προς την πειραματική του υφή και την απροσδιοριστία του νόηματος, κατακερματισμένον σε τρεις αλληλουμπληρούμενες αφηγήσεις που μιμούνται τη δομή υπερκειμένου, αλλά η ενδιαφέρουσα σύλληψη δεν κατορθώνει να υπερκεράσει την ακαταλήψια και τον ναρκισσοισμό του αποτελέσματος. Αντιθέτως, στο κείμενο της Μυρτιάς Καλοφωλιά, «Mezzanine», σαφώς λιγότερο φιλόδοξο από εκείνο του Χιώτη, αλλά εξίσου επιρρηπές στην ασάφεια, κυρίως λόγω του επιμερισμού του σε διαφορετικές αφηγηματικές φωνές, χωρίς διακριτή ταυτότητα, αντηχεί εντέλει διαπεραστικός ο σπαραγμός της ηρωίδας που αποζητά μέσω του διαδικτύου τη λύτρωση από ένα τραυματικό παρελθόν. Την ιαση της από εσώτερα άλγη, απόρροια καθημερινής μιζέριας, προσμένει συνδεδεμένη στο διαδίκτυο και η αφηγήτρια της Μαρίας Πρωτονοταρίου στην «Ωρα της Αρπυίας», η οποία, αν και είναι επαρκώς πληροφορημένη από σχετικές ιστοσελίδες για την ενδεδειγμένη στιγμή της κλείσεως του καρπού, αναβάλλει τον θάνατο για να ντύσει το χέρι της με θαυματουργό γάντι, που τη μεταμορφώνει σε serial killer, μεσοία ψηφιακών συμπαικτών. Ανγίζοντας τη ζωή γανθοφορεμένη «όλα γίνονται πιο μαλακά, σχεδόν ανώδυνα». Το απρόσμενα καυστικό κλείσιμο του διηγήματος αποσοβεί προσφύς τον διαφαινόμενο μελοδραματισμό. Η Ελενα Γελάση, επίσης, αποφεύγει επιδέξια την υπερβολική δραματοποίηση της ιστορίας της, εξαλείφοντας εντέχνως τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα σε πραγματική και φανταστική ζωή. Η ηρωίδα της μέσω του blog της ενταφιάζει τον εφιάλτη που λέγεται μητέρα πολύ πιο αποτελεσματικά απ' ό,τι οιοδήποτε μνημα. Ο τίτλος του διηγήματος, «Είμαι εδώ;», είναι αναμφίλεκτα ο πιο έξυπνος του βιβλίου. Αντιθέτως, αδιάφορο ήδη από τον τίτλο φαίνεται το πεζό («Ανωγεινός κόμπος») της Μαρίας Δαλαμήτρου, που μοιάζει αποσπασμένο από κόμικ επιστημονικής φαντασίας, συνθετικόν από ψηφιακές οκνηρές μιας δυστοπίας του μέλλοντος.

Η «Αναζήτηση» του Χρίστου Κυθρεώτη αποτελεί με απόσταση το πιο σπαρταριστό πεζό της συλλογής, αν και είναι προσχηματικά προσδεμένο στον θεματολογικό άξονα, στον βαθμό που τα ανισοτρούμενα προτείνονται σαν την «ελεύθερη ανασύνθεση» μιας διαδίκτυακής αναζήτησης. Όπως και αν έχει, το διήγημα ξεχωρίζει χάρη στη ραγδαία επιδεινώση της παράνοιας του ήρωα, ο οποίος από παραγραφο σε παράγραφο απομακρύνεται με μεγάλες δραστικές από το «στρατόπεδο της κοινής λογικής», οδεύοντας ολοταχώς προς έναν πολύ πραγματικό, ομολογούμενος, προορισμό, «έναν κόσμο χωρίς συμπεριφορές». Μολονότι το διήγημα της Βίβιαν Ευθυμιοπούλου, «Εγώ και το κουνέλι», είναι εξίσου κεφατό με εκείνο του Κυθρεώτη, εδώ η περιπέτεια θυμηδία δεν υπερβαίνει το επίπεδο χαριτωμένου πλάγιου πειρατικού, ομολογούμενος, προορισμού, «έναν κόσμο χωρίς συμπεριφορές». Μολονότι το διήγημα της Βίβιαν Ευθυμιοπούλου, «Εγώ και το κουνέλι», είναι εξίσου κεφατό με εκείνο του Κυθρεώτη, εδώ η περιπέτεια θυμηδία δεν υπερβαίνει το επίπεδο χαριτωμένου πλάγιου πειρατικού, ομολογούμενος, προορισμού, «έναν κόσμο χωρίς συμπεριφορές».

Το σκατά θα μου χρησιμεύσουν τα ξόρκια στον αληθινό κόσμο, ρε γαμώ το; Κάτι δεν κάνω καλά...», εξανίσταται ο ήρωας του Κώστα Γκαζή στο «Αγαπημένο σου ξόρκι», το καλύτερο πεζό της συλλογής, υπογεννημένο συμπτωματικά από τον νικητή του διαγωνισμού. Ο παίκτης του διηγήματος ξέρει πως το χειρότερο που μπορεί να του συμβεί δεν είναι να πεθάνει, αλλά να χάσει, εξαιτίας ακριβώς του θανάτου του, τον 4% της ψηφιακής του περιουσίας. Αν, όμως, αναρρώσει εύκολα από τους επάλληλους θανάτους του, δεν τα καταφέρνει το ίδιο καλά με το γόνάτο της κοπέλας του που περιμένει το χέρι του. Ευφύεστατο το φινάλε της ιστορίας, δηλωτικό της αδιάπρωτης τάλαντοσης ανάμεσα σε δυνητικό και πραγματικό κόσμο. Ο αφηγητής του Γκαζή αμφιρρέπει μέχρι τέλους μεταξύ μιας δόξας άκοπης όσο και ανυπόστατης και της αγχώδους ευτυχίας από το πλησίασμα ενός άλλου σώματος. Ο αφοπλιστικός ισχυρισμός του ήρωα στο διήγημα του Κυθρεώτη προς υπεράσπιση των σωτηρίων ιδεοληψιών του έναντι μιας αφόρητα υπαρκτικής Άνας, επεξηγεί λακωνικά την αδημονία των περισσότερων διηγηματογραφικών ενοίκων του τόμου να ανολίσθουν τον υπολογιστή τους. «Η άλλη μου επιλογή ήταν ο υπόλοιπος κόσμος».